

Üldkohtu otsused

kohtuasjades T-115/23 | Debreceni Egyetem vs. nõukogu, T-132/23 | Óbudai Egyetem vs. nõukogu, T-133/23 | Állatorvostudományi Egyetem vs. nõukogu, T-138/23 | Semmelweis Egyetem vs. nõukogu, T-139/23 | Miskolci Egyetem vs. nõukogu ja T-140/23 | Dunaújvárosi Egyetem vs. nõukogu

Pressiteade nr 136/26

Luxembourg, 30. september 2026

Õigusriik – Üldkohus jättis rahuldamata kuue Ungari ülikooli hagi keelu peale rahastada liidu eelarvest avalikes huvides tegutsevaid usaldushaldusi või selliste usaldushalduste hallatavaid üksusi

Üldkohus selgitas seoses sellega õigusriigi tingimuslikkuse määrase alusel liidu eelarve kaitsmise meetmete võtmise tingimusi

2021. aastal anti enamiku varem riigi omandis olnud Ungari kõrgharidusasutuste asutamise- ja juhtimisõigused üle avalikes huvides tegutsevatele usaldushaldustele.

Euroopa Liidu Nõukogu võttis selleks, et kaitsta liidu eelarvet õigusriigi põhimõtete rikkumise eest Ungaris, õigusriigi tingimuslikkuse määraseⁱ alusel vastu otsuseⁱⁱ, mis sisaldas muu hulgas sätet, millega keelati Euroopa Komisjonil võtta liidu eelarve täitmisel õiguslikke kohustusi avalikes huvides tegutseva usaldushalduse suhtes või sellise usaldushalduse hallatava üksuse suhtes.

Selles kontekstis palusid kuus Ungari ülikooli Euroopa Liidu Üldkohtul see säte tühistada. Nad esitasid suures osas analoogsed väited, ent osa neist väidetest ei ole esitatud kõikides hagides. Need väited on eelkõige, et nõukogu ei olnud pädev vaidlustatud sätet vastu võtma (T-115/23), et on rikutud põhjendamiskohustust (T-132/23 ja T-138/23), et on rikutud õigusriigi tingimuslikkuse määrust ja eelkõige, et asjaomased üksused ei ole toime pannud õigusriigi põhimõtete üksikuid rikkumisi (T-132/23 ja T-138/23), samuti, et õigusriigi põhimõtete võimalike rikkumiste ja nende mõju vahel liidu eelarvele puudub seos (T-132/23 ja T-138/23), et on rikutud proportsionaalsuse põhimõtet, et on rikutud akadeemilist vabadustⁱⁱⁱ (T-115/23), samuti, et on rikutud teenuste osutamise vabadust ning ELTL artikleid 165 ja 179 (T-115/23).

Üldkohus jättis kõik kuus tühistamishagi rahuldamata.

Esiteks otsustas Üldkohus väidetava **nõukogu pädevuse puudumise kohta võtta vastu vaidlustatud säte**, et viimane teostas oma ainupädevust liidu eelarve koostamisel ja täitmisel, mitte aga pädevust hariduse ja teadusuuringute valdkonnas. Lisaks, kuna liidul on igal juhul neis valdkondades toetav ja jagatud pädevus, on tal tingimata ka võime ajutiselt peatada oma eelarve täitmine seoses selliste programmidega nagu „Erasmus+“ ja „Horizon Europe“ teatavate liikmesriikide suhtes, eelkõige kui on rikutud õigusriigi põhimõtteid.

Teiseks märkis Üldkohus põhjendamiskohustuse rikkumise kohta, et **nõukogu esitas piisavalt üksikasjalikult ja täpselt põhjused, miks vaidlustatud säte vastu võeti**. Tema otsusest nähtub, et õigusriigi põhimõtete rikkumine seisneb **Ungari faktilises olukorras ja õigusraamistikus**, mis ei takista kõrgematel ametnikel, sealhulgas kõrgematel riigiametnikel, kuuluda avalikes huvides tegutsevate usaldushalduste juhatusse. Nõukogu hindas seda rikkumist õiguskindluse põhimõtte, täidesaatva võimu omavoli keelu ja võimude lahususe põhimõtte seisukohast ning see väljendub käsitletavas asjas võimalikes huvide konfliktides.

Kolmandaks tuletas Üldkohus õigusriigi tingimuslikkuse määrase rikkumise kohta kõigepealt meelde, et **liidu kohus teostab käsitletavas asjas täielikku kontrolli**, mis puudutab eelkõige liidu eelarve kaitsmise meetmete vastuvõtmiste tingimusi.

Seejärel leidis Üldkohus seoses **õigusriigi põhimõtete rikkumise esinemisega**, et õigusriigi tingimuslikkuse määrus puudutab nii õigusriigi põhimõtete üksikuid rikkumisi kui ka süsteemseid rikkumisi. Ta tuvastas, et rikkumine on käsitletavas asjas süsteemset laadi, kuna see tuleneb asjaolust, et **Ungari ei suuda, tal ei ole võimalik või ta ei soovi takistada selliste otsuste tegemist, mis on tehtud huvide konflikte käsitlevat kohaldatavat õigust rikkudes**. Ta järeldas seega, et õigusriigi põhimõtete rikkumise tuvastamise tõttu ei olnud nõutav, et vaidlustatud sätte vastuvõtmiseks tuvastataks üksikuid rikkumisi, ja et see rikkumine on õiguslikult piisavalt tõendatud.

Lõpuks leidis Üldkohus, et **õigusriigi põhimõtete rikkumiste ja nende mõju vahel liidu eelarvele on olemas tegelik ja piisavalt otsene seos**. Avalikes huvides tegutsevatel usaldushaldustel ning järelikult nende juhatustes tegutsevatel kõrgematel ametnikel ja kõrgematel riigiametnikel on nimelt ulatuslik pädevus selliste kõrgharidusasutuste nagu hagejad eelarvet, tegevust ja korraldust puudutavates küsimustes. Seega esineb tegelik ja tõsine oht, et programmide väljatöötamise, ülikoolihariduse andmise, liidu rahastatavate teadus- ja arendusprojektidega seotud ning personalivalikud on otseselt poliitiliselt mõjutatud. Konkreetsemalt tõdes Üldkohus programmide „Erasmus+“ ja „Horizon Europe“ kohta, et avalikes huvides tegutsevad usaldushaldused võivad mängida rolli liidu rahaliste vahendite väljamaksmisel lõplikele vahendite saajatele. Programmi „Erasmus+“ puhul esineb konkreetselt oht, et huvide konfliktide tõttu sekkutakse toetust saavate üliõpilaste valikusse, eelkõige mis puutub teistes liikmesriikides läbitavate õppeainete valikusse ja vastastikku tunnustamisse, ning lisatakse selliselt valikuprotsessi kaalutlusi, mis väljuvad akadeemiliste teenete hindamise piiridest. Võttes arvesse poliitilise kontrolli olemasolu igal ajal ja huvide konflikti ohtu, märkis nõukogu Üldkohtus, et ülikoolide sisemisi protsesse, menetlusi ja liidu rahaliste vahendite kasutamiseks kehtestatud haldusstruktuure võidakse tervikuna väljastpoolt mõjutada, millega võib kaasneda liidu rahaliste vahendite kasutamine eesmärgi vastaselt. Liidu finantshuvide kaitse eeldab aga, et liidu rahalisi vahendeid ei kasutata selleks, et rahastada üksusi, mille tegutsemise tingimused on vastuolus õigusriigi põhimõtetega.

Neljandaks märkis Üldkohus vaidlustatud sätte **proportsionaalsuse** kohta, et viimane on proportsionaalne ja võimaldab saavutada üldise huvi eesmärki, milleks on liidu eelarve kaitsmine. Üldkohus tuletas kõigepealt meelde, et õigusriigi tingimuslikkuse määrase eesmärk on liidu eelarve kaitsmine, mitte iseenesest karistamine õigusriigi põhimõtete rikkumise eest liikmesriigis. Ta leidis seejärel, et ei ole tõendatud, et oleks olemas mõni muu meede, mis oleks vähem piirav, võimaldades seda eesmärki saavutada. Vaidlustatud sätte on nimelt kohaldatav üksnes uutele kohustustele, mõjutamata selle kehtima hakkamise kuupäeval juba käimasolevaid projekte. Lisaks võivad Ungari ülikoolid, keda ei halda avalikes huvides tegutsevad usaldushaldused, ning nende üliõpilased, õppejõud ja teadlased ka edaspidi saada toetusi liidu rahastatavatest õppe- ja teadusprogrammidest. Seega puudub mõju rahaliste vahendite üldisele eraldamisele. Lõpuks lükkas Üldkohus tagasi argumendi, mille kohaselt ei ole arvesse võetud võimalikku mõju lõplikele vahendite saajatele ja toetusesaajatele. See arvessevõtmine selgub nimelt asjaolust, et vaidlustatud sätte on selle kehtima hakkamise kuupäeval käimasolevate projektide seisukohast kõige vähem häiriv ning et see ei mõjuta Ungari kohustusi asjaomaste programmide rakendamisel ja rahaliste vahendite jaotamisel, eelkõige lõplike vahendite saajate ja toetusesaajate suhtes.

Viiendaks leidis Üldkohus, et **vaidlusalune sätte ei riiva akadeemilist vabadust**. Seoses sellega tuletas Üldkohus meelde, et see vabadus kätkeb nõuet, et kõrgharidusasutustel on autonoomia avaliku võimu suhtes ja eelkõige täitevvõimu suhtes. Käesolevas asjas järeldas ta aga, et vaidlustatud sätte kujutab endast **rahalist meedet** ega sisalda **ühtegi keeldu või ettekirjutust seoses nimetatud kõrgharidusasutuste akadeemilise või teadusliku tegevusega**. Seega ei kujuta asjaolu, et liikmesriikide suhtes võidakse õigusriigi põhimõtete raske rikkumise korral, sealhulgas nende kõrgharidus- või kutseõppe korraldamise ning teadus- ja arendustegevuse pädevuse teostamisel, kohaldada parandusmeetmeid, endast iseenesest akadeemilise vabaduse riivet. Nimelt ei kujuta asjaolu, et sellisele teadus- ja teadmisi levitavale organisatsioonile nagu ülikool või teadusinstituut, teadlastele või teadusrühmitustele keeldutakse andmast rahalisi vahendeid, endast iseenesest akadeemilise vabaduse riivet või selle vabaduse piiramist, kuivõrd rahaliste vahendite andmisest keeldumise otsus põhineb teaduslikel kaalutlustel või seadusandja kehtestatud haridus-, teadus- ja arendustegevuse poliitilistel suunistel või tuleneb seaduses selgelt määratletud üldist huvi pakkuvatest eesmärkidest. Üldkohus rõhutas, et isegi kui eeldada, et vaidlustatud sätet tuleb pidada akadeemilist vabadust riivavaks, on see igal juhul põhjendatud ja

proportsionaalne üldist huvi pakkuva eesmärgi seisukohast, milleks on liidu eelarve kaitsmine. Lisaks aitab see samuti säilitada asutuste autonoomiat, hoiab täitevvõimu meelevaldse sekkumise võimalused nende organisatsioonis minimaalsed ning **aitab seega kaasa akadeemilise vabaduse ja õigusriigi põhimõtete järgimisele**.

Kuuendaks lükkas Üldkohus tagasi väite, et on rikutud teenuste osutamise vabadust ning ELTL artikleid 165 ja 179.

Teenuste osutamise vabaduse kohta tuletas ta meelde, et kuigi kohtupraktikas on mõiste alt „teenus“ välja jäetud teatavate riigi vahenditest rahastatavate avalik-õiguslike asutuste õppetöö, on Euroopa Kohus lugenud selle alla kuuluvaks siiski õppetöö, mida pakub haridusasutus, mida rahastatakse peamiselt eravahenditest. Käsitletavas asjas ei võimaldanud ükski esitatud tõend Üldkohtul kindlaks teha, kas kõrgharidusasutuste õpetamis- ja teadustegevus oli rahastatud peamiselt eravahenditest. Seega järeldas Üldkohus, et nimetatud tegevused ei ole „teenused“ ELTL artikli 57 tähenduses. Üldkohus märkis, et igal juhul, isegi kui eeldada, et tegemist on teenusega ja teenuste osutamise vabaduse piirangu või tõkestamisega, **järgib vaidlustatud säte üldise huvi eesmärki ja on sellega proportsionaalne**.

ELTL artiklite 165 ja 179 kohta märkis Üldkohus, et neile ei olnud käsitletavas asjas võimalik tugineda, kuna need ei ole üldkohaldatavad valdkonnaülesed sätted. Seega ei tule neis artiklites loetletud erinevaid tegureid, eesmärgi ja meetmeid EL toimimise lepingu vaba liikumise aluspõhimõtet käsitlevate sätete kohaldamisel kohustuslikult arvesse võtta. Üldkohus rõhutas siiski, et vaba liikumise aluspõhimõte on eriti oluline hariduse ja teadusuuringute ning tehnoloogiaarenduse valdkonnas, eelkõige eesmärgiga luua Euroopa teadusruum, kus teadlased, teaduslikud teadmised ja tehnoloogia liiguvad vabalt. Üldkohus täpsustas, et kuna liit on loonud ja rahastab programme „Erasmus+“ ja „Euroopa horisont“, peab ta mitte ainult tagama, et nende stipendiumide ja programmide eraldamine või tühistamine, mille eesmärk on hõlbustada nimetatud programmide toetusesaajate liikuvust ja vaba liikumist, ei piiraks põhjendamatult õigust teha vabalt piiriülest koostööd ning liikuda ja elada liikmesriikide territooriumil. Liit peab teaduse ja akadeemilise tipptaseme saavutamiseks samuti tagama, et programmide „Erasmus+“ ja „Euroopa horisont“ raames toetust saavad riigid austaksid akadeemilist vabadust.

MÄRKUS: Tühistamishagi eesmärk on saavutada liidu institutsioonide, organite või asutuste selliste aktide tühistamine, mis on liidu õigusega vastuolus. Teatud tingimustel võivad liikmesriigid, Euroopa institutsioonid ja eraõiguslikud isikud esitada tühistamishagi olenevalt asjast kas Euroopa Kohtule või Üldkohtule. Kui hagi on põhjendatud, akt tühistatakse. Asjaomane institutsioon peab kõrvaldama akti tühistamisest tekkida võiva õiguslõnga.

MÄRKUS: Üldkohtu lahendi peale võib kahe kuu ja kümne päeva jooksul alates selle teatavakstegemisest esitada Euroopa Kohtule apellatsioonkaebuse, mis piirdub õigusküsimustega.

Ajakirjandusele mõeldud mitteametlik dokument, mis ei ole Üldkohtule siduv. Faktiliste asjaolude ja õigusliku raamistiku kirjeldus lähtub asjakohasest perioodist ja põhineb kohtuasja toimikul.

Kohtuotsuste ([T-115/23](#), [T-132/23](#), [T-133/23](#), [T-138/23](#), [T-139/23](#) ja [T-140/23](#)) terviktekst ja kokkuvõte, juhul kui see koostatakse, avaldatakse CURIA saidil kohtuotsuste kuulutamise päeval.

Täiendavat teavet annab Stefaan Van der Jeught ☎ (+352) 4303 2170.

Pildid kohtuotsuste kuulutamisest on kättesaadavad „[Curia Web TV](#)“ ning „[European Broadcasting Service](#)“ kaudu ☎ (+32) 2 2964106.

Hoiame ühendust!

ⁱ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 16. detsembri 2020. aasta [määrus \(EL, Euratom\) 2020/2092](#), mis käsitleb üldist tingimuslikkuse korda liidu eelarve kaitsmiseks.

ⁱⁱ Nõukogu 15. detsembri 2022. aasta [rakendusotsus \(EL\) 2022/2506](#), mis käsitleb meetmeid liidu eelarve kaitsmiseks õigusriigi põhimõtete rikkumise eest Ungaris.

ⁱⁱⁱ [Euroopa Liidu põhiõiguste harta](#) artikkel 13.